

ÁTLÓK

(5.)

JUHÁSZ ERZSÉBET

Ha még láttak idiotizmust, akkor az gyerekkorunk korzója volt vasárnap délután. S az obligát korzózások a szédülésig, a végkimerülésig, körbe-körbe, mint a lovak a cirkuszban. Még rosszabb, mert mi azért mégsem viselhettünk szemellenzőt, mint a lovak, így aztán a többiek mustrálgatása volt egyetlen teendőnk. S nyilván nemcsak nekünk, gyerekeknek, hanem a mögöttünk poroszkáló szülőknél és baráti társaságunknak is, és egyáltalán mindenkinek, aki itt szédelgett. Ide-oda sétálgatni hosszú, hömpölygő sorban, külön ebből a célból kicicomázkodva! Nehéz vasárnap délutánok voltak már azok is, akár a mostaniak. Igaz, akkor legalább nem voltunk vele tisztában, hogy milyen temérdek sok fojtogató vasárnap délután vár még ránk az életben. Az is lehet azonban, hogy az eljövendő pillanatok egyikében megadatik számunkra az önmagunkkal szembeni könyörület, s ettől kezdve meg fog szépülni visszafelé, kora gyerekkorunkig visszamenőleg az összes, még a legmonotonabb, legfullasztóbb vasárnap délután is. Isten kezében vagyunk. (Legalábbis szeretnénk.) Tulajdonképpen ha beelendülünk múlt időink felidézésébe, előtt-utóbb mindig rátalálunk egy olyan rejtőzködő szögre, ahonnan végigpásztázva egyszeriben angyali és ugyanakkor ördögi derű árad el mindazon, amit felidézünk. Mi tagadás: nagyon siralmasak vagyunk, és mégis – fennmaradásunk lebírhatatlan ösztönének parancsa ez –: még elviselhetőek.

Gyerekkori korzózásaink régmúlt idejében fogalmunk sem volt arról, hogy az életünket éltük már akkor is, egyszerűen csak azt tudtuk, hogy vagyunk. Van a hosszú szárú, fehér, nyári cipőnk, ünnepélyes alkalmakra és *zinkweiss*-szel kell kitisztítani. Ha belegondolunk, hogy hány éve nem jutott eszünkbe ez a fehér, vízben oldódó por, ami nélkül fölidézhetetlen lenne ez az egész. Az ünnepélyes készülődések a vasárnap délutáni korzózásra rendszerint nagy csetepatékba fulladtak. Apánk nem találta a mandzsettagombját, anyánk elfelejtett zsebkendőt hozni magával, vissza kellett szaladnia,

miközben kivétel nélkül mindig *késésben* voltunk a baráti társasággal megbeszélte találkozást illetően. S ami ugyancsak elkerülhetetlen volt, mire a szülők végre-valahára elkészültek, a mi *zinkweiss*-szel frissen bekent, magas szárú, fehér cipőnk egy adta piszok volt. Örökös késéseinkért apánk egyedül anyánkat hibáztatta, mindig, mióta eszünk tudtuk. Nehéz lenne ennyi év távlatából megítélni, vajon igaza volt-e. Egyértelműen biztosan nem. Teljesen sose volt igaza egyiküknek sem, ezt gyerekeffel is meg lehetett állapítani. Anyánk, éreztük, észre sem vette volna, hogy piszkos a cipőnk, ha nem vesz bennünket apa szemével szemügyre. De ezeken az ünnepélyes vasárnap délutánokon mindig apa szemével nézett bennünket. S oly vékony hangon, amilyenen egyébként sohasem szokott beszélni – összeszorult torkán nyilván csak ilyen hang jött ki –, elkiáltotta magát, oly kétségbeesetten, mintha isten tudja, mi történt volna: „Jeszusom! Már megint, hát nem megmondtam...” Minden egyes alkalommal így zajlott le az egész, s az volt benne a felfoghatatlan, hogy egy pillanatra sem éreztük nevetségesnek anyánk kitörését, sőt vele együtt gyötrődtünk, mert apánk, aki rendkívül hiú ember volt, úgy reagált elkoszolódott cipőnk látványára, mint akinek családostul sárba taposták a becsületét, természetesen ismét anyánkat okolva az egészért. Ez persze nem tartott sokáig, mert a legapróbb esemény is azonnal elterelte rólunk a figyelmét. Elég volt annyi, hogy valaki elmenjen mellettünk, akivel ő köszönő viszonyban volt, azonnal megfeledkezett mindenről, szívélyes mosollyal üdvözölte az illetőt, félig őszinte barátsággal, félig csak bohóckodva e szívélyességet. Nagyon szeretett komédiázni, vagy inkább kibújni a saját bőréből. Ebben ma már igazat tudunk adni neki, düheiben, felháborodásaiban, egyéb indulataiban és alkohollal szított, fergetes jökedveiben túlságosan is nyíltan, leplezetlenül volt önmaga. Veszületett képessége volt a hajmeresztő önkítárlukozásra. És érezte, hogyne érezte volna mások józan, hűvös, többé-kevésbé megbotránkozó tekintetét. Mennyire szeretett volna az ő népes táborukhoz tartozni ilyenkor! Ez azonban eleve nem adatott meg neki. Persze ezt is nagyon jól tudta, és olykor szikrázott a gyűlöletüktől. Ő, ezek a semmitmondók, ezek az örök langyosok, hogy szakadna rájuk az ég! Ők tudják, ők mindig tudják, hogy kell viselkedni, azt a bedeszázott agyukat, azt a ronggyal bélelt szívüket, fujj! Hát hogyne komédiázott volna mindig, amint kijött a lépés, és nem volt a feje búbjáig tele a saját sisetergő indulataival.

Osszekoszolt fehér cipőnk orrát bámulva e réges-régi vasárnap délutánokon, tiszta szívből együtt szenvedtünk anyánkkal, pontosan érezve, hogy őt valójában nem is a büntudat gyötri, hanem a feloldhatatlan kétség, hogy vajon igaza van-e apánknak, vagy sem. Anyánk, ahogy apa mondaná, *nem volt erős egyéniség*. Föltehetően halvány elképzelése sem volt arról,

hogyan lehet a mindennapi életben valaki egyéniség, minthogy ilyenek csak a regényekben léteznek. Anna Karenina és Vronszkij gróf. Ő maga néha úgy hatott, mint aki kettőjük szerelmének statisztálja végig az életét. Átmelegedni irántunk és a világ iránt alighanem csak azokban a pillanatokban tudott, amikor egy neki való *jó kis regényt* olvasott. (Példának okáért anyánk szemében az Anna Karenina és a Háború és béke is *jó kis regény* volt.) Ilyenkor még főzés és mosogatás közben is halkán dúdolgatott, és közben mosolygott, s a mosolya, egész átszellemült arca annyira, de annyira nem nekünk *szólt*, hogy rögtön tudtuk, megint egy *jó kis regény* olvasása van nála folyamatban. Képtelenség lett volna bármikor is igazi kapcsolatot teremtenünk akár anyákkal, akár apákkal. S ezt mégsem hagyhatja annyiban az ember. Nem tudatosan, hanem ösztönösen alakítottunk ki lényegében tökéletesen hamis kapcsolatformákat velük. Erről az örök-nagyok bornírtak népes tábora tévedhetetlen biztonsággal kikövetkeztetné, hogy személyiségünk már gyerekkorunkban súlyos torzulásokat szenvedett, nem csoda, hogy felnőtt életünk olyan, amilyen. Elárulhatjuk a megfricskázás kaján örömeivel, hogy a szüleinkkel való hamis kapcsolat egyáltalán nem idézett elő bennünk semmilyen torzulásokat, sőt az a körülmény, hogy kisebb-nagyobb megszakításokkal megkettőződésre kényszerültünk, a jobb emberismeret és a mások helyzetébe, sorsába való beleélés és a megértésük irányában fejlesztett bennünket. Persze megint más kérdés, hogy van-e ennek bármi haszna az életben, vagy sokkal inkább az ember kárára szolgál. Erre nem tudnánk egyértelmű választ adni. Elégge kétségbeesett felnőttekké váltunk, de nem megkeseredettekké, s így nem tudunk sajnálkozni azon, hogy miért történt minden úgy, ahogy történt, s hogy miért nem történt másként és máshol. Ezek a kérdések meghaladnak bennünket. Gyerekkorunkat minden fölidézésekor szépnek érezzük ma is, változatlanul. Nagyon jó érzés visszaemlékeznünk rá. Révült és *szilánkos* pillanatainkban még ma is tart, megszakíthatatlanul.

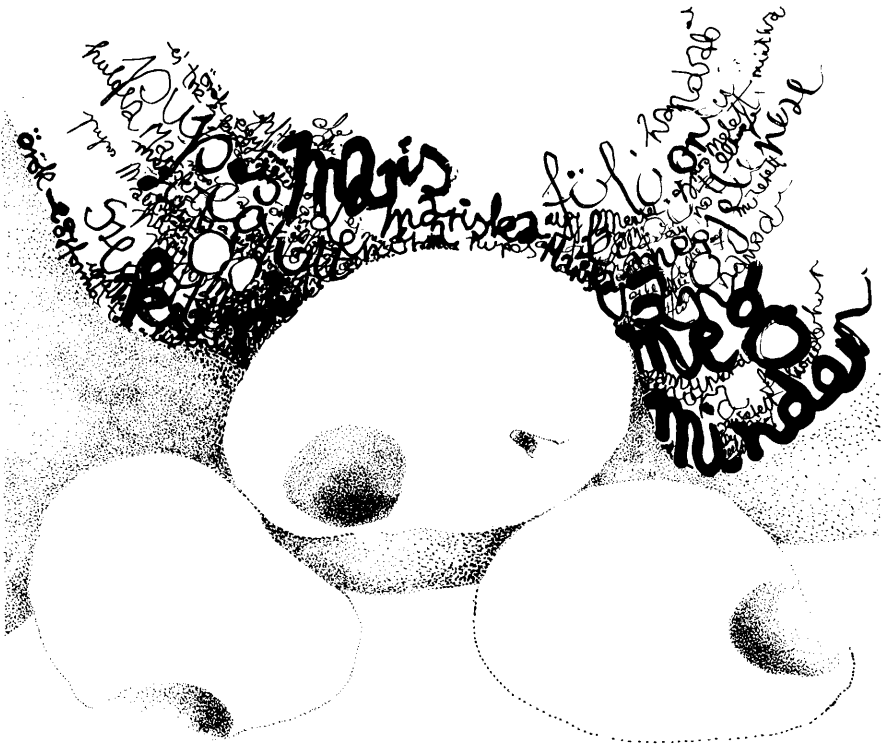
A gyerekkorból – alapjában véve – hiányzik az idő. Ebben az életszakaszban az idő nem években és hónapokban számolódik, hanem évszakokban, s olykor, egészen rendszertelenül, hosszú-hosszú percekben és hányat-kell-még-aludni napokban. Idő csak az irtózatossá várákozások alkalmával létezik, az indulat, a szorongás és az esedékes öröm kínzóan megnövekedett időtartamaként. A várákozások már-már elviselhetetlen helyzeteiben szorultunk rá leginkább arra, hogy kapcsolatot keressünk apánkkal, amire komédiázás formájában volt mód, és közönség, tehát kívülállók nélkül elképzelhetetlen lett volna. Apró kis rögtönzések voltak ezek a szigorú apa és az ugrifüles gyerek témájára. Mennyire élveztük! Valamelyest azt is, hogy aki előtt lejátszottuk, esetleg valóban el fogja hinni, hogy mi ilyen apa és ilyen gyerek vagyunk, de még sokkal inkább azt, hogy nekünk

magunknak is úgy tűnt ilyenkor, mintha igaz lenne az egész, holott hát apaként is, gyerekként is azonosulási hasadások sorozataként érzékelhettük csupán önmagunkat. Egyszóval, általában mindig közöttünk voltunk mindannak, amiben benne szerettünk volna lenni. Anyánkkal nehezebb volt kapcsolatot hamisítani. Veleszületett hajlama a bizonytalankodásra, amit apánk vádaskodásai szorongássá fokoztak, teljesen alkalmatlanná tették az eligazodásra. Nem maradt neki más hátra, mint hogy mindenestül az előítéletekre és a közhelyekre támaszkodjon. A jóságos és a büntető anya két feladatkörét jelölte ki a maga számára a velünk való kapcsolat folyamatos fenntartására. Bizonytalansága azonban sokkal mélyebb volt, mint amennyire a közhelyek és előítéletek gyökeret vertek benne, így aztán mi végül is sose tudtuk, miért ver vagy dicsér bennünket, nem is nagyon törődünk vele. Éreztük azonban, hogy őszintén kétségbe van esve, és ezért sajnáltuk, ugyanakkor igazságtalannak tartottuk, és ezért mindig újabbnál újabb nevelési baklövéseket provokáltunk ki belőle, ami aztán bennünk is büntudatot ébresztett végül. Kapcsolatot vele csak akkor lehetett teremteni, ha megfélelkezett mind a jóság, mind pedig a büntetés anyai gyakorlásáról. Erre akkor került sor, legalábbis utólagos zaklatottságok nélkül, amikor apa elutazott. S anyánk szerencséjére elég sűrűn utazott. Ilyenkor már a délelőtti órákban fejtetőre fordult minden. Ilyenkor minden együtt volt; *minden megvolt*, minden egyszerre volt meg. Amint apa kitette a lábát a házból, mintha bealkonyodott volna. Heverésztünk az ágyban, hallgattuk a rádiót, nem kellett mosakodni és fogat mosni. Anya olvasott, majd ha olykor-olykor fölkelt, nagy tálcán édességeket hozott, és azt majszoltuk kéjes gyönyörűséggel. Rendszerint Emi néni is megjelent. Lángoló arccal mesélték anyával egymásnak a frissen olvasott, *jó kis regények* történetét, szakasztott úgy, mintha velük történt volna a minap az egész. S mi ott csillogtunk-villogtunk közöttük boldogan, mintha valami jó kis regény eleven szereplői lettünk volna magunk is, akárha most keltünk volna életre valamennyien, s benne lennénk valamiben, ami szédítő iramban zajlik, csak valahogy mégsem előre, hanem visszafelé.

Ma is biztosak vagyunk benne, hogy nem előre megfontolt szándékkal, hanem a pillanat ihletében kezdtünk hazudozni anyánknak. Tulajdonképpen nem is volt ennek tán semmi köze sem a hazudozáshoz, mi egyszerűen kitaláltunk bizonyos eseményeket, magunkat is belekevertük, és ezt meséltük el anyánknak, aki belepírulva az örömbé, itta minden szavunkat. Volt úgy, hogy a végkimerülésig vittük ezeket a rögtönzéseket, s este holtfáradtan rogytunk ágyba mindannyian. És oly közeliiek voltunk egymásnak e közvetettségben, mint soha, de soha e rögtönzések nélkül, közvetlenül, szemtől szemben egymással. E pillanatban világosan érzékeljük, hogy mennyire ugyanannak az ördögi körnek eleven áramában forgunk most is. Egy

szó nem sok, annyi mondanivalónk sincs arról, ami a közvetlen közelünkben zajlik, láthatóan vagy láthatatlanul, de amiről mégis tudunk, s mégsem vagyunk képesek szóvá tenni, helyette történetstilánkokat írunk soha meg nem történt, csak a ténylegesen megtörténtekhez hasonlító dolgokról. Vajon mi lett volna belőlünk, ha nem veszi kezdetét valamikor gyerekkorunkban a krónikus rögtönzéseknél a rosszmájúak vagy fantáziaszegények szerint hazudozásnak minősíthető ihlete és indulata? Már a legelső alkalommal is óvatos rögtönzőknek bizonyultunk. Nyilván nagyon résen kellett lennünk, hogy le ne lepleződjünk. Ennélfogva soha nem találtunk ki hihetetlen történeteket. Ma azt mondanánk erre, hogy volt arányérzékünk a hazudozásban. Nem volt ez problémátlan dolog. Ugyanis egyre inkább ott kísértett bennünk a tudat, hogy amit mesélünk, nem velünk történt meg, s hogy sokkal inkább anyánk öröme, illetőleg a vele való kapcsolat megteremtésének érdekében rögtönzünk, mint a magunk gyönyörűségére. Minél több kitalált esemény elmondása volt a hátunk mögött, annál nyomasztóbbá vált a diszharmonia aközött, amilyenek az elmondott történetben festettük önmagunkat, és aközött, amilyenek a valóságban voltunk. És furcsamód, az a mozzanat, hogy anyánk, amilyen mértéktartó és fegyelmezett volt minden egyéb megnyilvánulásában, olyan szertelen, mohó és telhetetlen történeteink mozgalmasságát illetően, mi viszont, nyilván ennek hatására, éppen fordítva: egyre több fegyelemre tettünk szert a hazudozásban. Anyánk arra vágyott minden idegszálával, hogy történeteink telisded-teli legyenek rendkívüli dolgokkal, egyszóval: minden téren kivételeset várt. Minthogy jobbra mi magunk voltunk e kitalált történetek főszereplői, kénytelenek voltunk kivételes tulajdonságokkal felruházni önmagunkat, miközben egyre elviselhetetlenebbül nyomasztott bennünket a magunk kicsisége, jellegtelensége, az, hogy milyen förtelmesen hamis képet festünk önmagunkról, s arról, ami velünk és körülöttünk történik vagy történhet. Megkettőződésünk tehát most már történetmondás közben sem volt fölszámolható, sőt egyre szélsőségesebb méreteket öltött. De lassan, nagyon lassan a hamisítások kérge alatt alakulni kezdtek önmagunknak, a többieknek, a látható és láthatatlan eseményeknek, zajlásoknak végérvényesen soha át nem látható dimenziói és körvonalai: ezek az örökrebbe-nékeny rendszerek és összefüggések. Akár silány, vásári kaleidoszkópunk változékony alakzatai, csak szavakból, történetstilánkokból kipergetve.

Ahogy kristályosodik bennünk gyerekkorunk vasárnap délutáni korzózásainak emléke, világossá lesz, hogy elsősorban az oda-vissza menetelés miatt tűnik úgy, mintha rengetegen lettünk volna, mintha az egész kisváros kivonult volna sétálni a főutcára vasárnap délutánonként. Szüleink nagy számú baráti társaságán kívül szinte senkit sem ismertünk személyesen, látásból azonban annál inkább, hisz rendszeresen ugyanazok körforogtak

velünk hétről hétre, évről évre. Újra meg újra viszontlátni ezeket a jól ismert arcokat és alakokat, a hozzájuk tartozó örök-egyformán jellegtelen vagy kimondottan ízléstelen ruháikban, cipőikben, súlyos levertséget váltott ki belőlünk már korzózási korszakunk legelején is, noha kiváltó okáról sejtelmünk sem volt. (Nem csoda, hogy ki-kirobbanó rendetlenkedési rohamokkal igyekeztünk úgy-ahogy egyensúlyban tartani e nyomást.) Annyi bizonyos, hogy e látványréteghez vezethető vissza az a fiziológiai undorra fajuló viszolygás és rossz érzés, amely mindig is eluralkodik rajtunk egy-egy masszívan, konokul és jóvátehetetlenül csúnya használati tárgy vagy ruhadarab láttán. Az emberi hiábavalóság gyötrelmének érzetét sohasem tudná kiváltani belőlünk még a legmeggyőzőbben, legkövetkezetesebben végigvitt érvelés sem, de elég felidézünk egy elképesztően csúnya női *ridikül*, vagy egy ízléstelen mintázatú selyemruha látványát gyerekkorunk vasárnap délutáni korzójáról, hogy beleborzadjunk az emberi lét mélységes hiábavalóságába. Ez a felismerésemény azonban sohasem tudott tartóssá szilárdulni bennünk, noha mindig is a háttérét képezte szerveződő élettapasztalatainknak, amelyeknek első felismerhető, felidézhető elemei e néhai korzózásokig vezethetők vissza. Hányszor fogott el bennünket heves borzadás este az ágyban, amikor teljesen váratlanul felidéződött bennünk egy fodros csipkeblúz viselője pirosan csücsörítő szájának, eszméletlenül pislogó kugliszemének látványával egyetemben, mintha embernagyságú alvósbabákkal lenne elárasztva az egész világ! És mit kezdhet az ember ezekkel az alvósbabákkal? A végkimerülésig tesz-vesz, érez és gondolkodik helyettük, éppúgy, mint a játékban. Ez az istenéhez hasonlatos mindenhatóságérzet azonban ugyancsak nem tartozott szerveződő élettapasztalataink legáthatolhatóbb rétegéhez, már akkor sem. A sorsdöntő, máig meghaladhatatlan élményt és tapasztalatot Énekes Krisztina jelentette számunkra. Énekes Krisztina az idők során gyűjtőnevévé lett mindannak, ami itt elrendezhetetlen, ami az emberi létben feloldhatatlanul irracionális.

Énekes Krisztina sohasem tartozott a korzózók népes táborához. Véletlenszerű felbukkanásai azonban minden másnál maradandóbb élményt jelentettek. Mondanunk sem kell, hogy különössége és kiszámíthatatlansága folytán az idők során egyre inkább csak őt vártuk. Egyedül ő volt az, aki miatt megérte a fáradozást az egész. Mert: hátha. Annyi bizonyos, hogy Énekes Krisztina sohasem sétált csak úgy végig a korzón, mint a többiek, nem is száguldott, ő suhant, könnyedén átlibegett rajta: a megállított emlékképen valahogy épp a levegőben. Senki sem ismerte, de mindenki tudni vélte róla valamit. Egymásnak teljesen ellentmondó adatok sokasága állt rendelkezésünkre, s így, bármennyire igyekeztünk is valamilyen többé-kevésbé egységes képet kiformalni róla izzó képzeletünk csillapítására s a rá való várakozás enyhítésére, csak még jobban belegabalyodtunk az egészbe.

Egyesek azt mesélték róla, hogy Argentínából keveredett ide a világháború idején, mások ismerni vélték előkelő, helybeli, de elszegényedett családját, csodagyerek múltját, s váltig bizonygatták, hogy gyönyörű verseket ír, nem csoda, hogy két világ között bújócskázik egész életében, vendég csupán egyikben is, másokban is, hogy egy szép napon nyomtalanul elperzselődjék, minthogy sem a költészet világa, sem pedig a mindennapoké nem lehet egyedüli otthona az ilyeneknek, a kettő között ingázni viszont már eleve kudarcra ítéltetett, kilátástalan vállalkozás. Mások viszont ellentmondást nem tűrve állították, hogy valóban kivételes képességekkel van megáldva, de csak a testi szerelem gyakorlása terén. A szerelmi csábítás legsötétebb erőit árasztja magából, minden férfit behálóz, tulajdon testi vágyaik nyomorult rabjává teszi, testileg-lelkileg lerészegíti őket. Ő maga is önnön testi indulatainak kijózaníthatatlan részége. Az volt a legszörnyűbb az egészben, hogy váratlan felbukkanásai a vasárnap délutáni korzózók között sohasem nyújtottak semmilyen megbízható támpontot az eligazodáshoz. Ha szellős, puha kabátjában, lobogó, barna hajával, igéző tekintetével, sudár alakjával, akár a semmiből, egyszeriben felmerült, olyan volt, mintha egy lehetetlen álomkép öltött volna – átmenetileg – testet, megfoghatatlan sugárzásaként, merő illúziójaként mindannak, ami elérhetetlen, birtokolhatatlan – leküzdhetetlen vonzalmának erőterébe vonva valamennyiünket. Az is megesett azonban, s nem is ritkán, hogy ha jellegzetes tekintete nem oly összetéveszthetetlen, hát rá sem ismerünk. Szedett-vedett ruhákban, amelyek slendriánságra, durva nemtörődömségre vallottak, sőt teljes lezüllöttségre, de mindenképpen testi mivoltának teljes elhanyagolására, úgy jelent meg közöttünk. S mi tagadás, dülöngélt is, mint a részegesek, arca pedig a felismerhetetlenségig eltorzulva, hogy összeszorult az ember gyomra, s a szíve is, ha ránézett. Olyan hatást keltett ilyenkor, mintha most mutatkozna legutoljára. E kinkeserves, irtózatosan kilátástalan botladozás után egyszerűen nem lehet más hátra, mint a pusztulás. Gyerekkorunkban a maga elementáris összefüggéstelenségében érzékeljük a világot, sőt magyarázatkereséseinkben is tükrözzük e hasadozottságot. Ekkor még sokkal jobban megvan minden, *együtt van meg minden*, mint később, amikor tudatosan is szelektálunk, illetőleg önvédelmünk érdekében tompulunk. Énekes Krisztina elgémberedett botladozása együtt van meg elmékezetünkben azzal, hogy ezt követően halottnak hittük. Mit sem tudva ekkor még E. A. Poe hollójáról, mégis ő volt számunkra Lenóra. S álmatlan éjjeleken *úgy tetszett: a függöny leng, és bíborán bús selymű zengés, fájó, vajú, sohse sejtett torz iszony suhogva jár... és Lenóra: „Sohamár.”* De *együtt van meg* a szívdobbantó, lélegzetelállító, diadalmas öröm is, hogy Énekes Krisztina, mintha mi sem történt volna, mintha nem is ő botladozott volna még a minap kívül-belül ziláltan, halálra szánt kétség-

beesésben, immár újra elsuhan mellettünk, szellős kabátjában, lobogó, barna hajával, üdén és sugarasan, mint egy álom megtestesült káprázata, leküzdhetetlen vágyat ébresztve bennünk mindaz iránt, ami igézetes és eleven, szárnyalóan könnyed és szédültnivalóan megmagyarázhatatlan.

A szerelem még nem képezte érdeklődésünk tárgyát ebben az időben, de az is lehet, hogy minden, ami körülvett bennünket, kizárólag testi, fizikai értelemben hatott ránk, csak nem tudtunk különbséget tenni. Számunkra a testi szerelem, már amennyit sejtettünk belőle, visszataszító volt, és otromba. Viszolygásunkat csúfondáros nevetésekkel ütöttük el, de előrelátásra valló óvatossággal igyekeztünk egyáltalán nem foglalkozni vele. Majd. Egy szerelem azonban szinte a szemünk láttára bontakozott ki ezen a néhai vasárnap délutáni korzón. Általános derűtséget keltett, amikor egy alkalommal Hulala Mariska és Kupi együtt jelent meg a korzón. Mindketten ünnepélyesek voltak, és ha lehet, még az eddiginél is esetlenebbek, és oly emberfelettien komolyak, mintha ettől függne, *hivatalos jóváhagyást nyer-e ügyük* a sétálóközönség szemében, vagy pedig egyszeriben mindenki eszeveszett hahotázásba kezd, és tüzes istennyila emészti el az egész világot. Hulala Mariskát, vagy ahogy mindenki nevezte: púpos Maris, a kisváros megtúrta, sőt ha az emberi kegyetlenség mindenütt és mindenkor jelenlevő mélységi fokát is figyelembe vesszük, még némi jóindulatot is feltételezhetünk vele szemben. Púpos Marist csak némely idétlen kamaszok és a társadalom legsőbb rétegéből való férfiak névelték meg olykor, és tették magukévá sötét éjszakákon, s hogy ebben mennyi volt az erőszak és mennyi Maris részéről az önkéntesség, azt a részvevőkön kívül senki sem tudhatta. Életkora kikövetkeztethetetlen volt. Irgalmatlan csúnyasága ugyanis az idők során mit sem változott. Örök-egyforma torz és kissé szégyenlős mosolyán mindig átütött egy árnyalatnyi csúfondárosság is, mintha csak az emberek hozzá való viszonyulását lett volna hivatott akaratlanul is tükrözni. Kupi életkora ugyancsak rejtély volt. Termetre akár egy tízéves gyerek, szakálla még csak nem is pelyhedzett. Vékony fejhargon és selypítve beszélt, azaz kiabált inkább, ami nála a normális beszéd megfelelőjét jelentette. Mindenkiel szemben szolgálatkész volt, és a gyengeelméjűségig kritikátlanul jóindulatú. Könyöradományokból tartotta fenn magát, s ennek fejében vasárnap kivételével minden áldott nap locsolta a főutcát, eső előtt, eső után és helyette.

Na lám, minden zsák megtalálja a maga foltját – derült az egész korzó, amint e kettőt így együtt megpillantotta. S talán maradt is volna ennyiben az egész, ha nincs Daradics. Ez a Daradics ugyancsak elmaradhatatlan részvevője volt a vasárnap délutáni korzózásoknak. Az volt rá jellemző, hogy vezéri hajlamokat tulajdonított önmagának. Mindezt jól tudta róla mindenki a kisvárosban, csakhogy senki sem volt hajlandó méltányolni. Áltá-

lános ellenszenvnek örvendett. Született handabandázó volt, de azok, akik a közvéleményt formálták, oly hűvös tekintettel sújtották, amikor indítatva érezte magát a vezérekedésre, hogy Daradics előbb-utóbb kénytelen volt magamagába fojtani a szót. Rendkívül korlátolt volt, és beképzelt, éppen olyan mértékben, ahogy e kettő aránylani szokott egymáshoz az életben. S minthogy hosszú időn át nem tudta érvényesíteni azon értékeit, amelyekkel minden alap nélkül felruházta önmagát, a már-már kegyetlenségig fajuló rosszindulat volt némán is tevékeny levezető csatornája felszaporodott indulatainak.

Púpos Maris és Kupi megjelenése a vasárnap délutáni korzón nemcsak derűtséget okozott, hanem az idők során bizonyos szájalmat, sőt szorongást is ébresztett a szemtanúkban. Talán azért is, mert ez az emberpár valóban szerelmes volt. Úgy mentek egymás mellett, mintha összenőttek vagy összeragadtak volna. Veszélyeztetettségük biztos ismeretében kiélesedett ösztöneikkel állandóan résen voltak ugyan a többiek reakcióit illetően, de egymásra találásuk földöntúli boldogsággal kecsgetető mámore még ennél is erősebbnek bizonyult. Ahogy folyton megtapogatták és megszorogatták egymást, s ahogy szinte le sem tudták venni a tekintetüket egymásról, mindez kissé szájalmas volt, és émelyítő, majd egyre inkább háborzongató. Lehet, hogy egyidejűségben elraktározódott élményanyagunknak tudható be csupán, mindenesetre úgy maradt meg emlékezetünkben, hogy ez idejűleg történt az is, hogy Énekes Krisztina, akit ekkoriban hol „sohamár”-Lenórának hittünk, hol pedig álombéli, sugaras látomásnak, váratlanul anyaszült meztelenül átsuhant a korzón. Könnyed, sudár alakja a szeretkezéstől szilánkosan, remegőn ringott át az utcán, látni engedve meg-megbiccenő melleit és kis, vonagló ölét is, óhatatlanul is az őt kívánó férfi duzzadt alakját is asszociálva. E meztelen női test egy szeretkezéstől csatakos szajha és ugyanakkor egy harmatos szűz egymástól különválaszthatatlan és örökre felejthetetlen látványát keltette.

Hogy mi játszódhatott le időközben Daradics és a szerelmespár között, senki sem tudja. Csak arra lettünk figyelmesek, hogy a menet elején Daradics vonul, vélt küldetésének beteljesülésétől vezéreltetve vezényel és ordibál, mögötte egymást gyámolítva és bátorítva az eljövendő földöntúli boldogság ígézetében púpos Maris és Kupi. A korzót pedig e pillanattól kezdve a sétálókkal – velünk, mindannyiunkkal – együtt már temeti is, egyre alább és alább, az égből permetező s lassan mindent elborító zinkweiss könnyű, holtfehér pora.